

РЕЦЕНЗИЯ

на представен труд за участие в конкурс
за академична длъжност „ДОЦЕНТ”,
обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски” в ДВ., бр. 55/2011 г.

Рецензент:

**академик Чудомир Христов Големинов, проф. д-р по гражданско и
търговско право, член-кореспондент на Международната академия по
сравнително право, Почетен Председател Българската асоциация по
сравнително право**

Кандидат:

**Александър Драганов Димитров, д-р по право, преподавател в ЮЗУ
„Неофит Рилски”**

I. Познавам г-н Александър Драганов Димитров от следването му в Юридическия факултет на СУ “Св. Климент Охридски” като отличен студент и активното му участие в научните кръжоци на факултета. В качеството си на член на Единния център по науките за държавата и правото подкрепих присъждането на научната степен „кандидат на юридическите науки” (сега „доктор по право”) по време на успешната защита на дисертационния му труд, посветен на частноправната материя с международен елемент, състояла се на 6.03.1979 г. Дължа да подчертая, че това бе първа в нашата страна дисертация по проблемите на т.нар. „право на СИБ”.

В качеството си научен сътрудник в Института по международни отношения д-р Александър Димитров е автор на монографични работи,

студии и публикации у нас и зад граница, активен участник в национални и международни конференции, уважаван преподавател. И в годините на своята професионална реализация като експерт в международна организация в Москва през 1982-1986 г., директор дирекция „Правна“ на КИАЕМЦ до края на 80-те години, президентски съветник (1992-1996 г.) и посланик в Република Полша до 1999 г. той не „скъса пъпната си връв“ с теорията. Понастоящем е преподавател по международно частно и публично право, право на ЕС и др. правни дисциплини в ЮЗУ „Неофит Рилски“.

II. Кандидатът за академичната длъжност „доцент“ д-р Ал. Димитров представя съгласно изискванията на закона публикувана монография **„Международно частно право на Европейския съюз. Основи“** (2011 г., изд. „Бон“, 304 с.), която е предмет на последващ анализ и оценка. Както вече отбелязах, той е автор на множество значими трудове и други публикации не само по профила на конкурса, но и на такива, които надхвърлят тази рамка.

III. 1. Монографичният труд е **първо научно изследване не само у нас, но и в другите държави-членки на ЕС, което образно казано „легалзира“ Съюзното частно право като автономен правен порядък (система), „нов самостоятелен правен ред“ на Правото на ЕС (с. 18-25).** Аргументите на автора за наличието, ролята и мястото на МЧП – ЕС са ясни, мотивирани и категорични, основани на нормативната база на Общността и на изключително значимата и богата съдебна практика на Люксембургския съд. Следва да се споделят неговите критични бележки за множеството „бели“ полета в съюзната правна уредба на частноправните отношения, както и за необходимостта „научните и

преподавателските елити” да отговорят на потребностите на „живото” право в тази област (с. 19).

2. Дълбокото познаване от автора на нормативната база, съдебната практика и доктрината на ЕС, в това число и на българските класици на частното право, логично го водят до **формулирането на научно издържано определение на МЧП – ЕС**, включващо освен приложимото право към частноправните отношения с международен елемент юрисдикцията на съдилищата на държавите-членки и производството по граждански дела, признаването и изпълнението на съдебни решения и извънсъдебни актове на територията на Съюза (с.28).
3. В тази връзка, изхождайки от нормативната база на ЕС и съобразявайки се с националното законодателство (КМЧП), д-р Димитров обосновава разбирането за МЧП – ЕС като комплексен правопорядък, включващ частноправни материални и процесуални норми, т.е. **обективното съществуване на Съюзно частно материално и процесуално право (с.29)**.
4. **Монографичният труд е с оригинална и прагматична архитектура: МЧП-ЕС като автономна правна система включва Дял Първи „Общи въпроси” – понятиен апарат, източници и субекти и Дял Втори – международна юрисдикция на съдилищата на държавите-членки и производството по граждански дела, приложимо право към частноправните отношения с трансграничен елемент и признаване и изпълнението на съдебни и извънсъдебни актове в рамките на ЕС (т. нар. есенциална, същностна част на МЧП – ЕС). В този контекст логично е и наименованието на монографията като „ МЧП – ЕС.Основи”.**
5. Кандидатът предлага и аргументира **нова система на източниците на Правото на ЕС, валидна и за Съюзното частно право: основни източници и допълнителни източници, т.е. вътрешни (съюзни)**

източници и други (външни) източници (с. 32-38). В основата ѝ са измененията на Учредителните договори с Лисабонския договор. Новата редакция – ДЕС иДФЕС, въздигат Европарламента и Съвета в **законодателни органи**, а регламентите, директивите и решенията на тези органи, приети по обикновената и специалната процедури, в **законодателни актове на ЕС**. За възприемането на тази терминология особено важна е трайната практика на Люксембургския съд. След Лисабонския договор „В духа позитивния нормативизъм и неоспорим за правниците и юриспруденцията пиетет към закона трудно могат да бъдат наречени „вторично” право, законодателни актове” – подчертава авторът на с. 36. Научен и практически интерес са **определенията за регламент, директива и решения като законодателни съюзни актове и др.**

6. **Обстойно изследван, доразвит и обогатен е кръгът от субекти на МЧП – ЕС – физически и юридически лица, институциите на ЕС и държавите-членки (глава трета).** Към тях основателно са причислени и разгледани новите съюзни икономически форми на сдружаване на юридически и физически лица: **Европейското обединение по икономически интереси, Европейското дружество и Европейското кооперативно дружество.**
7. Предмет на изследване в Глава четвърта е международната компетентност и производството по граждански дела с трансграничен елемент. Иде реч за материалноправни и процесуални норми, които са разгледани, както вече посочих като едно цяло, което е **нов прочит и доразвитие на тази материя от автора.** Напълно закономерно във фокуса на внимание е „Регламент 44/2001”: изключителната компетентност по чл. 22, свободата на избор на компетентен съд (пророгация на компетентност) по чл. 23, обща компетентност (чл. 2, параграф 1), специалната компетентност и пр. **Следва да се подкрепи неговата теза, че**

специалната компетентност „не може да бъде тълкувана като изключение от общата компетентност по местоживеене в държава-членка по чл. 2” и не става дума за спазване на римското правило „*Lex specialis derogate legi generali*”(с. 163). Несъмнено полезни за специалистите, които работят със Съюзното право, са правно мотивираният от кандидата ред за проверка на разпоредбите относно международната юрисдикция по „Брюксел I” (с. 169-170), както и Съюзните правила за срокове, дати и крайни срокове – с. 193 – 196.

8. **Ключово място в труда заемат въпросите за установяване съдържанието на приложимото МЧП – ЕС**, на които е отделено заслужено внимание от автора (Глава пета). Той справедливо подчертава, че за актовете на институциите на ЕС не съществуват типичните вътрешни проблеми по установяване на съдържанието на приложимото чуждо право, защото тези актове се публикуват в Официален вестник на ЕС, а освен това е създадена широка Европейска съдебна мрежа по граждански и търговски дела, които предоставят практически възможности за специалистите да опознаят *terra incognita* на съюзното частно право. Във връзка с приложимото право **изключително важни са ред решения на Съда на ЕС и актове на ЕС, изрично цитирани от д-р Димитров, които по мое мнение са полезни за българските магистрати** (с. 201 и сл.). Във връзка с избора на приложимото право той отделя нужното внимание на ***lex voluntatis*** като проявление на основния частноправен правен принцип на автономия на волята. Практически интерес представлява приложимото право към специалната правна уредба на договорите за превоз, договорите с потребители, индивидуалните трудови договори и застрахователните договори.
9. **Понятията и правната уредба по признаване и допускане на изпълнението на чуждестранни решения и други актове по МЧП – ЕС:**

Регламент „Брюксел I” и Регламент 1346/2000, Регламент 805/2004 (за въвеждане на европейско изпълнително основание при безспорни вземания), Европейска заповед за плащане (Регламент 1896/2006) и Европейска процедура за иски с малък материален интерес по Регламент 861/2007 г. – предмет на изследване в последната Глава 6 на монографията **съдържат оригинални и значими за теорията и практиката решения.** Авторът демонстрира в тази сложна проблематика задълбочено познаване на законодателството на държавите-членки и успешно ползва сравнителноправния инструментариум.

- IV. Правната уредба *de lege lata* на частноправните отношения с международен елемент в рамките на ЕС все още е изпъстрена с „бели” полета, а по мое мнение, доктрината в 27-те държави-членки все още не е в унисон с потребностите на динамично развиващите се отношения в тази област на сътрудничество и интеграция. Относителната неизследваност на МЧП – ЕС естествено води до включването в монографията на някои спорни нови постановки, спорни тези и решения. Нормативната база и съдебната практика са се произнесли еднозначно относно съществуването на Съюзното частно право, докато в научните среди липсва единомислие по въпроса. Оживена и неприключила в теорията е дискусията относно кумулирането на материалноправни и процесуалноправни норми, която е залегнала в монографията, както и някои други спорни в научен и практически план решения. Но те не намаляват нейните достойнства на първо у нас и в останалите държави-членки научно изследване, посветено на МЧП – ЕС.
- V. Авторът показва перфектно владение на нормативната база на ЕС, „прецедентното право” на Люксембургския съд, изключително добро познаване на доктрината у нас и другите държави-членки, което му дава

възможност за ред солидно аргументирани нови научни постановки, тези и решения, както и множество предложения de lege ferenda. Литературният апарат е богат и едновременно прецизен, а монографията е написана на блестящ юридически и достъпен за читателя език. Авторът убедително показва изключително широка обща и специална правна култура

Монографичният труд на д-р Александър Драганов Димитров, по мое мнение, напълно отговаря на всички законови критерии и изисквания за академичната длъжност „доцент“. Искам само да му пожелаая в новото му научно изследване да липсва една дума : „основи“

Рецензент :

(акад. Чудомир Големинов)